

hogy igaz a bibliai mondás: „Nemcsak kenyérral él az ember, hanem Isten igéjével is!“ Szűkös időkben, a sokszor ránk következő „hét sovány esztendőben“ egyetlen erőnk az, hogy lelkünk a maga nagy, időtlen reményeibe kapaszkodhatik. Nem az a fontos — sűgja nekünk —, hogy megmaradj, hanem, hogy boldogabb legyen a gyermeked, hogy átvészelve a vihart a néped: mi ehhez képest — *neked magadnak is* — a te életed? Nehéz eljutni erre a magaslatra, de lehetséges. S ha eljutottunk oda, hogy együttérzünk Jókai egyik-másik hősével, aki feláldozza életét a hazájáért, a családjáért, vagy Márai Sándor kassai polgáráig, akinek többet jelent a *művészete* minden másnál, ezen a világon, akkor már mi is elkezdünk emelkedni s akkor a legnagyobb megpróbáltatások sem teperhetnek le bennünket. Ha szemünket nem a mára szegezzük, hanem távoli, örök eszményekre, akkor egy pillanatra sem veszíthetjük el nyugalmunkat. Akkor Isten tenyerén érezzük magunkat, aki talán eltűri, hogy hajunk szála leessék a fejünkről, de azt semmi esetre sem, hogy bárki megcsúfolhassa hitünket.

El lehet jutni egy magaslatra, ahol már nem árthat nekünk földi hatalom. De ehhez csak az irodalom segíthet bennünket.

Mert maga Isten is irodalomban nyilatkoztatta ki magát nekünk. A Szentírás a legremekebb irodalmi alkotás. A legszebb és legmélyebb könyv, amit ember valaha is olvashatott. És az Údvözítő a legnagyobb remekíró, akinek gondolatai és stílusa máig sem vesztettek erejükből.

Beszélhetnénk még arról a irodalomról is, amely felvidít, vagy megnyíhít, szórakoztat és eltereli figyelmünket, azaz: pihentet és így gyűjtet velünk erőt. De fölösleges: ezt a receptet mindenki ismeri és mindenki él vele.

E helyett az irodalomról mint a szeretet eszközéről kell beszélnünk. Igaz: az irodalom nemcsak a szeretetét, hanem az emberismeretét is. Ha harcolni akarunk, ő segít hozzá, hogy megmutassa nekünk ellenfeleink arcát, gondolkozásmódját és szenvedélyeit és így fölvertezen bennünket a harcra. De minden óvatossági rendszabály mögött ott van a nemzettestvérek iránti, egyre növekvő szeretet. Arany és Petőfi kora, Gárdonyi és Tömörkény kora, s a mi korunk is egyetlen nagy, meleg áramlás a magyar föld népe felé. Mintha csak egy hatalmas kórus volna az egész: „Szeressétek egymást! Fogjatok kezét ezen a láncon elektromos áram fut majd át és senki nem mer betörni a neki halálos körbe! Szeressétek egymást és az, hogy egymásra gondoltok, egymás terhét hordozzátok, annyi erőt ad nektek, hogy minden csodára képesek legyetek!“

Zeng felénk a magyar irodalom kórusa s mi hálásan érezzük, hogy dagad bennünk az erő, hogy csökken a kishitűség. És remélem, készek vagyunk a válasszal. Mert egész életünk lesz a válasz. *Hankiss János*

A KISGAZDA SILÓJA

Kedves Hallgatóim!

Aki nem halad, az elmarad — mondja már régen a közmondás. A közmondásokban pedig mély és nagy igazság rejlik. Aki postakocsin akar utazni a repülőgépek korában, az biztosan megkésve ér a célba. Aki ma is

faekével túrja a földet, az — talán nem is tudja, miért —, de érzi, a zsebén keresztül érzi, hogy nem érdemes gazdálkodni. Azt hiszi, hogy *egyáltalán* nem érdemes, pedig téved, mert csak úgy nem érdemes, ahogy ő gazdálkodik: maradi módon, faekével. Az ilyen gazda elhiszi, hogy a gép kazánját a legjobb tüzelővel fűteni a leggazdaságosabb; azt is elhiszi, hogy az állattartás csak jó takarmányozással kifizetődő, de már arra nem gondol, hogy a föld csak jó megművelés mellett tud jó termést adni.

Az én kedves hallgatóim között ilyen maradi gazda már csak azért sincs, mert a faekés, maradi gazdát nem érdeklik az ilyen előadások s így nem is tartja érdemesnek ezeken résztvenni. Az én itt jelenlévő kedves hallgatóim mind tanulni, haladni vágyó ksigazdák, akik feszült érdeklődéssel várják, hogy mit is hallhatunk a mostanában oly sokat emlegetett és a földművelési kormány által is oly szívesen támogatott *siló-gazdálkodásról*.

Azzal mindenki tisztában van, hogy mind az ember, mind a háziállatok táplálásánál az volna a legkedvezőbb állapot, ha érés után, a kultúra által kifejlesztett feldolgozással kerülne minden táplálék fogyasztásra. Sajnos, erre csak a termelés idején van mód. Amikor a termények betakarásának ideje elérkezik, tartósításukról (konzerválás) kell gondoskodni. Ahogy az ember megaszalja a napon, a tűzhelyen a gyümölcsöt, a gombát, úgy szárítjuk állataink fő táplálékát, a fűvet szénává. Az emberi táplálékok egy további részét konzervek, befőttek alakjában tartósítjuk, tesszük el télire, hogy szervezetünk táplálásának a változatosságát, a szervezet egészséges fejlődése, fenntartása érdekében elengedhetetlen sokoldalúságot biztosítsuk. Ha ezt nem tesszük, vitaminhiány lép fel és ennek a következők a különböző betegségek.

Mindazok, amiket itt elmondottam az ember táplálkozásával kapcsolatban, érvényesek háziállataink táplálásánál is. Azért nem elégséges, ha állatainknak télire csak szénáról, szalmáról, kukoricaszárról gondoskodunk. Igaz, ezt ezelőtt is tudták és igyekeztek — ameddig lehetett — takarmánytöket, burgundi répát és burgonyát adagolni az állatok száraz eleségéhez. Sajnos, ezeknek elvermelése nem mindig sikerült és csak ritkán tartottak ki a zöldtakarmányok megjelenéséig. Azért már a múlt században igyekeztek a téli hiányokat pótolni és őszi zöldtakarmányokat raktak el verembe, majd zombolyai kazlakba. Ezek a módok tényleg nagy haladást jelentettek — annakidején — a takarmányozás terén, de a haladó idők szellemének már nem felelnek meg.

Ezeknek az eltartási módoknak a gyakorlatba vételénél is az a megfontolás vezette az akkori haladó szellemű gazdákat, hogy az állatok legtermészetesebb tápláléka a zöldtakarmány. Ezt igyekeztek tehát állataiknak télire is biztosítani. Gyakorlatból tudták, hogy a jól ki nem szárított takarmány, vagy éppen zöldtakarmány tömegbe összehalmozva — mondjuk: kazalba rakva — gyorsan fölmelegedett, egész az öngyulladásig, megfeketedett, megkeseredett és takarmányozásra alkalmatlanná vált. Tanult gazdák tisztában voltak vele, hogy ezt a befűledést, begyulladását a levegő, pontosabban a levegő egyik alkotórészének: az oxigénnek a jelenléte okozza. Úgy vélték a levegőtől elzárni az összehalmozott zöldtakarmányt, hogy verembe, vagy kazalba tömören összepréselték, tiporták és aztán — szalma- borításra — vastag földréteggel elzárták a további oxidációtól, a levegővel való érintkezéstől. Így azonban tökéletes munkát nem végezhetek — két

okból sem. Nem tudták a levegőt a takarmány körül tökéletesen eltávolítani és a bennrekedt levegő elvégezte romboló munkáját. Felmelegítette a takarmány alkotórészeit. De a védő földrétegben is kialakult idővel a hajszálcsovesség, némi levegő szivárgott a takarmányba és annak a külső rétegét tovább rombolta. Így a legtökéletesebben végzett vermelésnél és zombolyáznál is elvesztette a takarmány táplálóértékének legalább 50⁰/_o-át. Természetesen még így is érdemes volt a takarmányokat tartósítani, hiszen mégis csak biztosítva volt az állatok változatos téli táplálása és egyébként ezek a takarmányok napok alatt kárba vesztek volna és legföljebb trágyának lehetett volna használni.

Ennek a nagy veszteségnek a kiküszöbölésén sokat törték a fejüket az agrártudósok, a földművelőélet tudósai, és sok-sok számítás, kísérlet után megszületett a *siló*, a jelenkor legtökéletesebb takarmánytartósító eljárásának eszköze.

Elmondom röviden, hogy mi az a siló. *A siló hengeralakú vagy szögletes vízhatlan tartály.* A hangsúly a *vízhatlanságon* van, mert ahová a víz nem tud behatolni, oda a levegő se hat be. A tökéletes eltartásnak pedig alapfeltétele a levegő tökéletes kizárása. Ugyanis levegő nélkül — amint már mondtam — nincs égés, nincs romlás. A vízhatlanságot két módon biztosíthatjuk a takarmánysilónál: vagy betonból építjük, vagy a téglakő-, vagy éppen agyagfalat belülről cementvakolattal besimítjük. Pusztán az így elkészített falazással biztosítjuk a levegő oldalról, vagy alulról való beszivárgásának megakadályozását. A megtöltött siló tetejét pedig erősen betapasztjuk agyaggal. A takarmány között levő levegőt pedig úgy távolítjuk el, hogy a takarmányt aprón szecskázva, állandóan tipratjuk és így a képződő lé egyrészt, másrészt a takarmányoszlop nyomása minden levegőt kiprésel a takarmány közül. Ezt az eljárást hideg-erjesztésnek nevezik és ennél tökéletesebb takarmánytartósítás ma nincs. A takarmány vitamintartalma érintetlen marad, sőt a zölden ízetlen silózott takarmányt is szívesen eszi minden állat. A táperővesztés is jelentéktelen.

A következő kérdés, kedves hallgatóim, hogy *mit* silózzon a kisközgazda? Minden lédús takarmányt, amit zölden föletetni nem tud. Kivétel a burgundi répa és a burgonya, amelyeket vermeléssel is el lehet tenni télire. Azonban ezeket is besilózzuk, ha — tegyük fel — fagykár éri őket és ennek következtében gyorsan megromlanának. Érdekes, hogy a gőzben főtt és szorosan silóba tiport krumpli akár éveig eltartható, pedig a burgonya egyébként már tavasszal sokat veszít értékéből és ízéből.

Silózzhat a kisközgazda silókukoricát viaszérésben, cukorcirok-csalamádét a bugázás kezdetén, napraforgó-csalamádét, amikor a tányér fele már magvakkal telt, szudáni füvet ugyancsak a bugázáskor, lucernát a virágzás kezdetén, vörös herét ugyanakkor, somkórót az első bimbók megjelenésekor, bab- és borsóféléket, amikor a mag még zöld, bükkönyféléket hüvelykötés-kor, gabonával kevert bükkönnyt, amikor zöld etetésre is alkalmas és rozst kalászhányáskor. A kukoricaszárát azonnal, a csövek letörése után. Itt megjegyzem, hogy kedves hallgatóim a földművelési kormány beszédes plakátjáról jól tudhatják, hogy a töréstől a szokásos szárvágásig miként süllyed le a törési szár a széna értékéről a silány szalma értékére. Így a tengeriszárnak a törés után azonnal való besilóztatása által szénaértékben őrizhetjük silónkban a tengeriszárát. De silóba kerülhet még a burgonya szára, a burgundi

répa levele és a cukorrépa feje is. Ha a nagy esőzések miatt az aggfű vagy sarjú nem volna felszárítható, szintén teljes értékben megmenthetjük a silóban.

Általánosságban a kisgazdának legajánlatosabb silótakarmánya a *silótengeri*. Ez olyan nagy tömegű és olyan kiváló tápértékű takarmányt ad a téli időszakra, hogy megszünteti a kisgazda abrakgondjait és biztosítja tehenei állandó és bőséges téli tejelését. Ajánlatos — ahol egyébként jól díszlik — szójababot kevergetni a silótengerivel, mert ez esetben a fehérjeszükségletet is bőségesen biztosíthatjuk.

A siló építésénél a leglényegesebb, hogy mélyebb legyen, mint az átmérője, hogy így a takarmány nagy nyomás alatt essék át a hideg-erjedésen. Ajánlatosabb a hengeralakú, mert a sarkok betiprása a szögletesben nehezebben végezhető. Legjobb a betonfalazatú siló, mert az legjobban biztosítja a vízmentességet.

A silótöltés lényeges feltétele a gyorsaság. Ajánlatos ezért, hogy egyszerre több kisgazda építsen silót, és a töltést végezzék összefogva, *kalákában*. Nemcsak a siló építéséhez, de a géphajtású silótöltő szecskavágó beszerzéséhez is ad segílyt a földművelési kormány, így anyagi nehézsége nem lehet a silógazdálkodásra való áttérésnek.

Hátra van még a kérdés: *mekkora* silót építsen a kisgazda? Általános szabály, hogy egy számos állatra hét köbméter silótér szükséges, hogy a zöldtakarmány idején kívüli 200 napban kitartson a silótakarmány. Így ki-ki könnyen kiszámíthatja, hogy mennyi silót építsen. Négy darab számos állatra tehát 28 köbméteres siló kell, nyolc darabra 56 méteres. De ez esetben már az 56 köbméteres teret ajánlatos két darab silóban építeni, hogy se túl széles, se túl mély silót ne legyünk kénytelenek építeni. Külön előnye ennek, hogy külön-külön tölthetjük az egyiket tavasszal, a másikat ősszel. Így az esetleg bekövetkező kánikula idejére is biztosíthatjuk az egyenletes takarmányozást és teheneink állandó tejelését. Ha elmarad az aszály, hagyjuk ennek a silónak a tartalmát is télire, vagy akár a következő esztendőre. Íme a siló még az aszály ellen is biztosít!... De elveti a siló a kisgazda abrakgondjait is, ugyanis a viaszérésben betakarított és azonnal apróra beszecskázott, silóba taposott édes, lédús, zöldszerű csöves tengeri a maga teljes tömegében abrakértékű takarmány. Akinek nincs silója, annak ilyen bőséges abrakkészlete egyáltalán nem is lehet a mai háborús világban.

Igaz, a silógazdálkodás újítást jelent a magyar kisgazda életében és jól tudjuk, hogy a magyar kisgazda a múltban minden újítástól irtózott, de megnyugtatóan elmondom kedves hallgatóimnak, hogy mennyire alaptalan a silógazdálkodással szemben ez az aggodalom.

Zala megye egy apró falujában rábírtam az elmúlt év tavaszán három ezüstkalászos kisgazdát, hogy a silógazdálkodással megpróbálkozzanak. Ezek közül kettőnek szilárdabb volt az elhatározása és májusban vetettek egy-egy darab silókukoricát, míg a harmadik ingadozott. Amikor ősz elején a silótengeri viaszéréshez közelgett, mindhárman megépítették a silót. A töltés előtti napon szereztem nekik egy géphajtású szecskavágót.

A két gazda levágta a silótengerit, beszecskázta és a silókat lefedte. A harmadik az őszi törés után szecskázott tengeriszárral és szecskázott répával töltötte meg silóját. Február elején találkoztam velük a kukorica-

fosztást (csuhé) feldolgozó tanfolyam kiállításán. Kérdeztem őket, hogy vannak a silótakarmánnyal, nem bánták-e meg, hogy silót építettek?

Az első kijelentés az volt: Bár ötven éve építették volna meg a szüleik, ma másképp állanak. Minden állatjuk az első etetéskor mohón falta a silótengerit. Lovaik, teheneik, de a disznók, baromfiak mind egyformán verekedtek érte és nincs abrakhiány! Fényesszőrűek az állataik és ezidén mindhárman felépítik a második silót is. És ezen a sikeren felbuzdult az eddig hitetlenkedő falu. Ma egymásnak adják a kilincset, hogy a silóépítési segélyre vegyem fel őket. A tavalyi három siló ezidén harmincnál több társával szolgálja majd a kicsi falu gazdáinak boldogulását. Ezt, kedves hallgatóim, mindnyájan elérhetik, ugyanis az állam ma segélyt ad a kisgazdák silóépítésére. Az eljárás a következő ennek az elnyerésénél:

A területileg illetékes mezőgazdasági kamarától kérnek silógazdálkodási útmutatót. Ezt díjtalanul megküldi a kamara mindenkinek. Ebben az útmutatóban minden benne van, amit a silótakarmányról, a siló építéséről, töltéséről és az eltett takarmány etetéséről tudni kell. Van ebben a füzetben két levelezőlap. Az egyik a jelentkező lap. Abba beírják, hány kataszteri holdon gazdálkodnak, hány silót akarnak építeni, hány köbméterre összesen. A silót magunk falazzuk vagy kőművessel falaztatjuk fel és a második lapon az építés megtörténtét jelentjük a Kamarának, mire az kiutalja a segélyt. Az említett három gazda szerint a segély fedezte az összes anyag- és kőművesköltséget és nekik csak a saját munkájukba került a siló. Silótöltő, szecs kavágó gépet is szerezhetnek be közösen és ennek felárárt is megadja a Kamara.

Jegyezzük meg, kedves hallgatóim, hogy akinek silója van, annak az állatai télen is zöldet esznek, tehenei egyformán tejelnek és soha sincsen abrakgondja.

Ezért csak érdemes haladni a korrallal és többet, jobbat, olcsóbban termelve, saját jobblétük mellett, szolgálni édes hazánk háborús teherbírását a jobb ellátáshoz segítő többtermelésük által.

Andrássy János

MŰANYAGOK ÉS PÓTANYAGOK

A háborús gazdálkodás egyik legnagyobb problémája a nyersanyag kérdése. A nyersanyagban szegény államok részére létkérdés. Sok esetben az állam politikai állásfoglalását is az határozza meg. Békében valamely nyersanyagban szegény államok behozatallal pótolják a hiányt. Minden államnak van valamiből fölöslege, de van hiánya is. A fölöslegek egészséges kicserélődéséről gondoskodik a világkereskedelem. Az egyensúly azonban háborúban felbomlik. A fölösleggel rendelkező államok féltékenyen örködnek, hogy fölöslegükből ne jusson az ellenfélnek, de vigyáznak arra is, hogy ez semleges államból se szerezhesse be a hiányokat. Ezért az államok már békében arra törekedtek, hogy gazdaságilag függetlenítsék magukat más országoktól. Önellátásra rendezkedtek be, vagy legalább is úgy, hogy rövid idő alatt át tudjanak térni az önellátás rendszerére. Ez hívta életre a vegyi ipar nagy fejlődését, ez eredményezte a különböző műanyagok és pótanyagok megszületését.